

〈補遺〉

トゥバ語のAspect・Modality・Voice

風間 伸次郎, 江畑 冬生

1. はじめに

トゥバ語はチュルク諸語の1つであり、主としてロシアのトゥバ共和国で話されている。トゥバ語の類型的な特徴は日本語に良く似ており、形態的特徴としては接尾辞を主たる語形成の手段とする膠着型言語である。本稿のコンサルタントはArzhaana Syuryunさん(トゥバ共和国西部 Кызыл-Мажалык 出身, 1982年生まれ女性)である。調査はロシア語を媒介言語として行った。本稿は『語学研究所論集』の3つの特集(第15号の「Aspect」、第16号の「Modality」、第17号の「Voiceとその周辺」)の補遺である。まず以下に、トゥバ語の動詞形態法の概要およびテンス・Aspect体系の概要を示す。

〔表1〕 動詞形態法の概要

	派生接辞		屈折接辞		
	態	Aspect	極性	動詞語尾	主語の人称・数
動詞語根	使役 再帰 相互共同 受身	-кыла (多回) -васта (中止) -выт (完了)	NEG	定動詞接辞 形動詞接辞 副動詞接辞	-(ы)м/-(ы)н/-(ы)выс/-(ы)нар/-(ы) =мен/=сен/=бис/=силер/ ø (1SG/2SG/1PL/2PL/3)

ここでは母音調和および子音交替による接辞の異形態を示していない

表1には、トゥバ語動詞形態法の概要を示す。動詞語幹には、定動詞接辞・形動詞接辞・副動詞接辞のいずれかが必ず付加される。本稿ではこれら3種の接辞を動詞語尾と総称する。定動詞接辞には、直説法・命令法・条件法などの法の区別がある。

動詞語尾の後には主語の人称・数を標示する接尾辞が付加されるか、あるいは主語の人称・数を標示する接語が後続する。否定を表す場合、否定接辞が動詞語尾の前に現れる¹。否定接辞の前には2種類の派生接辞が現れうる。1つは態の接辞であり、もう1つはAspectの接辞である。これらの派生接辞は義務的な要素ではない。

表2には、形態法から見たトゥバ語のテンス・Aspect体系の概要を示す²。直説法に限れば、トゥバ語において主節述語として用いられる形式には11種がある。大きく分けると、語幹

¹ 否定接辞は、後続の動詞語尾と形態的に融合することがある。

² 表2の作成には Isxakov and Pal'mbax (1961), Krueger (1977), Anderson and Harrison (1999), 高島 (2008) を参照した。英語による各名称は progressive 「進行」を除き Krueger (1977) のものである。

に直接動詞語尾が付加するもの、副動詞に補助動詞 (AUX の略号を用いる) が後続するもの、副動詞に接辞が付加するものがある。補助動詞には *тур* 「立つ」、*олур* 「座る」、*чыг* 「伏す」、*чору* 「行く」があり、これらは主語の置かれている状態により使い分けられる。副動詞に付加する接辞 *-тыр* と *-дыр* は異形態の関係にある (さらにそれぞれ母音調和による異形態を有する)。この接尾辞 *-дыр* は名詞述語にも付加する。本稿では Anderson and Harrison (1999) に倣いこの接尾辞を *assertive* と呼ぶ (ASSRTV の略号を用いる)。

[表 2] テンス・アスペクト体系の概要

	形成法	名称	意味
語幹から	-ар/-ыр	アオリスト present-future	一般的・習慣的行為を表す
	-ган	不定過去 past indefinite	
	-ды	確実過去 past categorical	
	-жык	確認過去 past rhetorical	
	-вышaan	継続 past-present	「今も～し続けている」を表す
	-галак	未来 future	
副動詞 -п または -а から	-п + AUX	確実現在 present factual	
	-п + AUX-ган	定過去 past definite	「～していた」を表す
	-п + AUX-ар	進行 progressive	「～している」を表す
	-п-тыр	推測過去 past narrative	「～だそうだ、～らしい」を表す
	-а-дыр	知覚 present reported	「～が聞こえる、～と感じる」等を表す

2. トゥバ語例文データ

以下では、アンケートにより得られたトゥバ語のデータを示す。例文はトゥバ語正書法により表記する。ただし正書法上のハイフン (-) の代わりに、イコール (=) を用いた。

2.1. アスペクトの例文

(1) あの人はもう来た。

Ол кижичед-ип кел-ди.
that person reach-CV come-PAST

(2) あの人はもう来ている。

Ол кижিশагда=ла чед-ип кел-ди.
that person already =CLT reach-CV come-PAST

(3) あの人はまだ来ていない。

Ол кижиге ам=даа кел-бе-ди.
that person now=EMPH come-NEG-PAST

(5) あの人はもうすぐ来る。

Ол кижиге удавас (чед-ип) кел-ир.
that person soon reach-CV come-AOR

(7) 昨日, サーシャが来た。

Дүүн Саша кэ-эп чор-ду.
yesterday PSN come-CV go-PAST

кэ-эп は кел-ип が縮約したものである。トゥバ語ではこのような縮約が頻繁に生じる。

(8) 昨日, サーシャは来なかった。

Дүүн Саша кел-бе-ди.
yesterday PSN come-NEG-PAST

(9) 私はあのリンゴをもう食べた。

Мен ол яблук-ту чип-ти-м.³
1SG that apple-ACC eat-PAST-1SG

(10a) 私はあのリンゴをまだ食べていない。

Мен ол яблук-ту ам=даа чи-ве-ди-м.
1SG that apple-ACC now=EMPH eat-NEG-PAST-1SG

(10b) 私は今そのリンゴを食べていない。

Мен амдыбызында ол яблук-ту чи-вес мен.
1SG at.the.moment that apple-ACC eat-NEG:AOR 1SG

(11) あの人はそのリンゴを今食べている。

Ол кижиге ол яблук-ту ам чи-п олур.
that person that apple-ACC now eat-CV AUX

(12a) 窓が開いている。

Соңга ажык.
window open

³ чип は чи- 「食べる」 の語幹の (語彙的に条件づけられた) 異形態である。

(12b) 窓が開いていた.

Соңга ажык тур-ган.
window open AUX-PAST

(13) 私は毎日新聞を読む.

Мен хүн-нүнц=не солун номчу-ур мен.
1SG day-GEN=EMPH news read-AOR 1SG

時を表す名詞の属格形に接語=ла (ここでは異形態=не) が付加すると、「～毎に」を表す.

(14) あなたはあなたのお母さんに似ている.

Сен ава-ң-га дөмей сен.
2SG mother-POSS.2SG-DAT alike 2SG

(15) その頃私は毎日学校に通っていた.

Ынчан мен хүн-нүнц(=не) школа ба-ар тур-ган мен.
that 1SG day-GEN=EMPH school go-AOR AUX-PAST 1SG

(16) 私はモスクワに行ったことがある.

Мен Москва-га чора-ан мен.
1SG Moscow-DAT go-PAST 1SG

Мен Москва-га бар-ган мен.
1SG Moscow-DAT go-PAST 1SG

第1文の чораан は чору-ган の縮約である.

(17) やっとバスは走りだした.

Ам=на автобус шимче-й бер-ди.
now=EMPH bus move-CV give-PAST

(18) 昨日彼女はずっと寝ていた.

Дүүн ол бүдүн хүн уда-ан.
yesterday 3SG whole day sleep-PAST

удаан は уду-ган の縮約である.

(19) 私はそれをちょっと食べてみた.

Мен бичии шене-п-ти-м.
1SG little try-PRF-PAST-1SG

Мен бичии амза-п-ты-м.
 1SG little taste-PRF-PAST-1SG

接辞-п は副動詞接辞-(ы)п と表面上は同形であるが、完了相の接辞-(ы)ыт の後半部分が脱落したものである。なお完了相の接辞は「副動詞-(ы)п + 動詞 ыт」を起源とする[高島 (2008: 127)].

(20) あの人はそれをみんなに分け与えた。

Ол кижии он-у шуппу-зу-н-га үле-п бер-ди.
 that person that-ACC all-POSS.3-N-DAT divide-CV give-PAST

Ол кижии он-у шуппу-вус-ка үле-п бер-ди.
 that person that-ACC all-POSS.1PL-DAT divide-CV give-PAST

第1文中の与格接辞の前の-н は pronominal ‘n’ と呼ばれるもので、3人称所有接辞と一部の格接辞の中間に挿入されるものである。

(21) さあ、私たちは行くよ！

Че, чор-уул(у). / чор-уулунар.
 then go-IMP.1DU/ go-IMP.1PL

主語が2人(聞き手が1人)ならば前者の形式が、主語が3人以上(聞き手が複数)ならば後者の形式が用いられる。

(22) 地球は太陽の周りをまわっている。

Чер хүн-нү долга-н-ып тур-ар.
 earth sun-ACC turn-REFL-CV AUX-AOR

Чер хүн долгандыр чор-уп тур-ар.
 earth sun around go-CV AUX-AOR

第2文の долгандыр はここでは後置的に用いられるが、副詞的に用いられることもある。

(23) この木は今にも倒れそうだ。

Бо ыяш аңдар-л-ыр чыгыгы.
 this wood turn.over-PASS-AOR almost

(24) 私はあやうく転ぶところだった。

Аңдар-л-ып ка-ар час-ты-м.
 turn.over-PASS-CV put-AOR nearly.to.do-PAST-1SG

каар は кар-ар の縮約である。動詞 кар 「置く、投げる」を補助動詞として用いると完成性を

表す。動詞 час「誤る」を補助動詞として用いると「あやうく～しかける」を表す。

(25) 明日お客が来るので、パンを買っておく。

Эртен	аалчы-лар	кэ-эр	хлеб	сад-ып	ал-ыр	херек.
morning	guest-PL	come-AOR	bread	sell-CV	take-AOR	need

Эртен	аалчы-лар	кэ-эр	хлеб	сад-ып	ал-ыр	бол-за	эки.
morning	guest-PL	come-AOR	bread	sell-CV	take-AOR	become-COND	good

кээр は кел-ир の縮約である

(26) 私はこのカバンを市場に行って買った。

Бо	сумка-ны	рынок	бар-ып	чор-аш	сад-ып	ал-ды-м.
this	bag-ACC	market	go-CV	go-CV	sell-CV	take-PAST-1SG

чорааш は чору-гаш の縮約である。副動詞-гаш は「～してから、～したので」を表す。

(27a) 私はこのカバンを市場に行く時に買った。

Бо	сумка-ны	рынок	бар	чыт-каш	сад-ып	ал-ды-м.
this	bag-ACC	market	go	AUX-CV	sell-CV	take-PAST-1SG

Бо	сумка-ны	рынок	ба-ар-ы-нын	мурн-у-н-да	сад-ып	ал-ды-м.
this	bag-ACC	market	go-AOR-POSS.3-GEN	front-POSS.3-N-LOC	sell-CV	take-PAST-1SG

第1文の бар は бар-ар (行く-AOR) の縮約 баар の短母音化した形式と見られる。

(28) 私は彼がカバンを市場で買ったと知っていた。

Ол	сумка-ны	рынок-тан	сад-ып	ал-ган	де-п	бил-ир
3SG	bag-ACC	market-ABL	sell-CV	take-PAST	say-CV	know-AOR

тур-ган	мен.
AUX-PAST	1SG

動詞 де「言う」の副動詞形 деп は、引用標識の役割を果たす。

2.2. モダリティの例文

(1) もう帰ってもいいですよ。

Чан-ып	бол-ур	силер.
go.home-CV	become-AOR	2PL

Чан-ып шыда-ар силер.
go.home-CV can-AOR 2PL

2人称複数を表す形式 силер は、目上の単数の人にも用いられる。

(2a) それを食べてはいけない。

Мо-ну чи-п бол-бас.
this-ACC eat-CV become-NEG:AOR

Мо-ну чи-вас.
this-ACC eat-NEG:AOR

(2b) それを食べるな。

Мо-ну чи-п шыда-вас сен.
this-ACC eat-CV can-NEG:AOR 2SG

Чи-ве.
eat-NEG:IMP:2SG

(3) 私たちはもう帰らなければならない。

Чан-ар ужур-луг бис.
go.home-AOR obligation-PROP 1PL

Чан-ар бол-зу-вус-са эки.
go.home-AOR become-COND-1PL-COND good

第2文では条件法の動詞が現れる。他のチュルク諸語とは異なり、トゥバ語の条件法の形式は1・2人称で条件法接辞が2つ現れる。

(4) 傘を持って出かけた方がいいよ。

Зонтик а-п ал-ыр бол-зу-нар-за эки.
umbrella take-CV take-AOR become-COND-2PL-COND good

Зонтик а-п ал-ыр бол-за эки.
umbrella take-CV take-AOR become-COND good

а-п は ал-ып の縮約である。第2文にあるように、条件法の3人称では人称・数の標示が無い。

(5) 歳を取ったら、子供の言うことを聞くべきだ。

Кыры-й бер-геш, уруг-лар-ы-н дынна-ар бол-за эки.
get.old-CV give-CV child-PL-POSS.3-ACC listen-AOR become-COND good

Кыры-й бер-геш, уруг-лар-ы-н дыңна-ар херек.
 get.old-CV give-CV child-PL-POSS.3-ACC listen-AOR need

Кыры-й бер-геш, уруг-лар-ыңар-ны дыңна-ар ужур-луг силер.
 get.old-CV give-CV child-PL-POSS.2PL-ACC listen-AOR obligation-PROP 2PL

(6) 私は何か食べたい。

Ашта-п тур мен.
 be.hungry-CV AUX 1SG

(7) 私が持ちましょう。

Мен чедир-ж-ип бер-ейн.
 1SG deliver-COOP-CV give-IMP.1SG

Мен көдүр-ж-үп бер-ейн.
 1SG lift-COOP-CV give-IMP.1SG

(8) じゃあ、一緒に昼ごはんを食べましょう。

Че, кады чемнен-ип ал-ыылыңар.
 then together dine-CV take-IMP.1PL

ここでは主語が3人以上（聞き手が2人以上）であることが含意される。主語が2人（聞き手が1人）ならば、述語の形式はал-ыылыとなる。

(9) 一緒に昼ごはんを食べませんか？

Мээң =биле чемнен-ип силер бе?
 1SG:GEN=INST dine-AOR 2PL Q

Кады чемнен-ип ал-ыр бис бе?
 together dine-CV take-AOR 1PL Q

コンサルタントによれば、第2文の方がより良いという。

(10) 明日、良い天気になるといいなあ。／明日は良い天気になってほしいなあ。

Эртен агаар эки бол-ган бол-за.
 tomorrow weather good become-PAST become-COND

Эртен агаар эки бол-ган бол-за, эки.
 tomorrow weather good become-PAST become-COND good

(11) すぐにそれを持って来なさい.

Дүргөн эккел.
fast bring:IMP.2SG

Бо дораан эккел.
this immediately bring:IMP.2SG

(12) このペンをちょっと貸していただけませんか?

Бо ручка-ны менээ бэ-эр силер бе?
this pen-ACC 1SG:DAT give-AOR 2PL Q

Бо ручка-ны менээ бер-инер-ем.
this pen-ACC 1SG:DAT give-IMP:2PL-POL

接尾辞-ам (ここでは異形態-ем) には命令を和らげる働きがある.

(13) あの人は中国語が読めます. /あの人は中国語を読むことができます.

Ол кыдат-та-п номчу-п бил-ир.
3SG Chinese-VBLZ-CV read-CV know-AOR

(14) 明りが暗くて, ここに何て書いてあるのか, 読めない.

Мен мо-ну номчу-п чада-п тур мен, караңгы-дыр.
1SG this-ACC read-CV cannot-CV AUX 1SG dark-ASSRTV

Мен мо-ну номчу-п шыда-вас мен, караңгы-дыр.
1SG this-ACC read-CV can-NEG:AOR 1SG dark-ASSRTV

Номчу-тгун-мас-тыр, мында караңгы.
read-REFL-NEG:AOR-ASSRTV here dark

第3文の接尾辞-тгун は, 本来は使役接辞と再起接辞の合成接辞である.

(15) 彼らはもう着いているはずだ. /もう着いたに違いない.

Олар ынаар чед-е бер-ген тур-ар уjur-луг.
3PL there reach-CV give-PAST AUX-CV obligation-PROP

(16) あの人は今日はたぶん来ないだろう.

Ол кел-бес хевир-лиг.
3SG come-NEG:AOR shape-PROP

(17) 彼らがまだ来ないなんて、きっと途中で車が壊れたんじゃないか。

Олар	ам=даа	кел-бэ-эн,	машина-зы	үре-л-ген	чада-вас.
3PL	now =EMPH	come-NEG-PAST	car-POSS.3	destroy-PASS-PAST	cannot-NEG:AOR

Олар	ам=даа	кел-бэ-эн,	машина-зы	үре-л-ген	хевир-лиг.
3PL	now =EMPH	come-NEG-PAST	car-POSS.3	destroy-PASS-PAST	shape-PROP

Олар	ам=даа	кел-бэ-эн.	Машина-зы	үре-л-и	бер-бэ-эн	бе?
3PL	now =EMPH	come-NEG-PAST	car-POSS.3	destroy-PASS-CV	give-NEG:PAST	Q

第1文の чадавас はここでは形態素分析を施したが、全体として「かもしれない」の意味で用いられる。

(18) あの人は家にいるかもしれないし、いないかもしれない。

Бажы-ы-н-да	ирги	бе,	(бил-бес	мен).
house-POSS.3-N-LOC	MOD	Q	know-NEG:AOR	1SG

Бажы-ы-н-да	бар	ирги	бе?
house-POSS.3-N-LOC	be	MOD	Q

「家」は бажың であり、3人称の所有接辞が付加し бажыы となる。ирги は中嶋 (2008: 35) では「(疑問の語気を和らげる) ~かな?」を表す終助詞と説明される。

(19) どうもあなたは熱があるようだ。

Эьд-инер	изиг	хевир-лиг	чүве-дир.
body-POSS.2PL	hot	shape-PROP	thing-ASSRTV

Эьд-инер	изи-п	тур-ар	хевир-лиг	чүве-дир.
body-POSS.2PL	be.hot-CV	AUX-AOR	shape-PROP	thing-ASSRTV

(20) (天気予報によれば) 明日は雨が降るそうだ。

Эрген	чаьс	ча-ар	де-п	тур.
tomorrow	rain	rain-AOR	say-CV	AUX

(21) もしお金があつたら、あの車を買うんだけどなあ。

Акша-лыг	тур-ган	бол-зу-м-за,	бо	машина-ны	сад-ып
money-PROP	AUX-PAST	become-COND-1SG-COND	this	car-ACC	sell-CV

ал-ыр	ийик	мен.
take-AOR	CLT	1SG

ийик は中嶋 (2008: 34) では「～なのになあ」を表す終助詞と説明される。

(22) もしあなたが教えてくれていなかったら、私はそこにたどり着けなかったでしょう。

Менээ айг-ып бер-бэ-эн бол-зу-нар-за, ынаар чед-ип
 1SG:DAT show-CV give-NEG-PAST become-COND-2PL-COND there reach-CV

шыда-вас тур-ган мен.
 can-NEG:AOR AUX-PAST 1SG

(23) あの人は街へ行きたがっている。

Ол хоорай бар-ыкса-п тур.
 3SG city go-VOL-CV AUX

Ол хоорай чору-кса-п тур.
 3SG city go-VOL-CV AUX

接辞-(ы)кса は、名詞派生接辞-(ы)к と動詞派生接辞-ca に分割可能である。

(24) 僕にもそれを少し飲ませろ。

Суг-дан бер-ем.
 water-ABL give:IMP.2SG-POL

Суксун-дан бер-ем.
 beverage-ABL give:IMP.2SG-POL

Сукса-п тур мен, суг-дан бер-ем.
 be.thirsty-CV AUX 1SG water-ABL give:IMP.2SG-POL

Сукса-п тур мен, шай-дан бер-ем.
 be.thirsty-CV AUX 1SG tea-ABL give:IMP.2SG-POL

(25) これはあの人に持っていかせろ／持っていかせよう。

Ол чедир-ип-син.
 3SG deliver-PRF-IMP.3SG

Ол чедир-е бер-зин.
 3SG deliver-CV give-IMP.3SG

(26) そのテーブルの上のお菓子は後で食べなさい。

Стол-да чыд-ар камбет-ти оон чи-ип сен.
 table-LOC lie-AOR candy-ACC after.that eat-AOR 2SG

оон は遠称指示詞 ол の奪格形である。

(27) もっと早く来ればよかった。

Мен эрте кел-ген бол-зу-м-за, эки тур-ган ийик.
1SG early come-PAST become-COND-1SG-COND good AUX-PAST CLT

(28) あなたも一緒に行ったらどうですか？

Силер кады чору-пт-ар силер бе?
2PL together go-PRF-AOR 2PL Q

(29) オレがそんなこと知るか。

Мен кайыын билир мен.
1SG from.where know-AOR 1SG

(30) これを作ったのは、お母さんだよな？ いいえ、私が作ったのよ。

Мо-ну ава-ң кыл-ып каг-ды бе?
this-ACC mother-POSS.2SG make-CV put-PAST Q

Чок, мен кыл-ып каг-ды-м.
по 1SG make-CV put-PAST-1SG

2.3. ヴォイスの例文

(1a) ドアが開いた。

Эжик ажыт-тын-а бер-ди.
door open-REFL-CV give-PAST

(1b) サーシャがドアを開けた。

Саша эжик-ти ажыд-ып-ты.
PSN door-ACC open-PRF-PAST

(1c) 入口のドアが開けられた。

Кир-ер эжик-ти ажыд-ып-ты.
enter-AOR door-ACC open-PRF-PAST

受動文ではなく能動文（不定人称文）である。トゥバ語では受身接辞が滅多に用いられない。

(2) 私は弟を立たせた。

Мен дунма-м-ны тур-гуз-уп-ту-м.
1SG brother-POSS.1SG-ACC stand-CAUS-PRF-PAST-1SG

(3) 私は弟に歌を歌わせた。

Мен дуңма-м-ны ыр-ла-д-ып-ты-м.
 1SG brother-POSS.1SG-ACC song-VBLZ-CAUS-PRF-PAST-1SG

(4a) 母は子供にパンを買わせた。

Ава-зы огл-у-н-га хлеб сат-тыр-ып-кан.
 mother-POSS.3 son-POSS.3-N-DAT bread sell-CAUS-PRF-PAST

(4b) 母は子供を遊びに行かせた。

Ава-зы огл-у-н ойна-д-ып ка-ан.
 mother-POSS.3 son-POSS.3-ACC play-CAUS-CV put-PAST

Ава-зы огл-у-н-га ойна-ар-ы-н чөпшээр-ээн.
 mother-POSS.3 son-POSS.3-N-DAT play-AOR-3-ACC let-PAST

第1文の каан は каг-ган の縮約である。

(5a) 私は弟に服を着せた。

Мен дуңма-м-ны кед-ир-ип-ти-м.
 1SG brother-POSS.1SG-ACC put.on-CAUS-PRF-PAST-1SG

Мен дуңма-м-ны кед-ир-ип каг-ды-м.
 1SG brother-POSS.1SG-ACC put.on-CAUS-CV put-PAST-1SG

(5b) 私は弟にこの服を着させた。

Мен дуңма-м-га бо хеп-ти кед-ир-ип каг-ды-м.
 1SG brother-POSS.1SG-DAT this clothes-ACC put.on-CAUS-CV put-PAST-1SG

Мен дуңма-м-ны бо хеп =биле кед-ир-ип каг-ды-м.
 1SG brother-POSS.1SG-ACC this clothes =INST put.on-CAUS-CV put-PAST-1SG

(7a) 私は弟にこの本を読んであげた。

Мен дуңма-м-га бо ном-ну номчу-п бер-ди-м.
 1SG brother-POSS.1SG-DAT this book-ACC read-CV give-PAST-1SG

(7b) 兄は私にこの本を読んでくれた。

Дуңма-м меңээ бо ном-ну номчу-п бер-ди.
 brother-POSS.1SG 1SG-DAT this book-ACC read-CV give-PAST

(7c) 母は私の髪を切ってくれた。

Ава-м чаж-ым-ны кез-ип бер-ди.
mother-POSS.1SG hair-POSS.1SG-ACC cut-CV give-PAST

Ава-м баж-ым-ны кез-ип бер-ди.
mother-POSS.1SG head-POSS.1SG-ACC cut-CV give-PAST

Ава-м баж-ым дүг-ү-н кез-ип бер-ди.
mother-POSS.1SG head-POSS.1SG hair-POSS.3-ACC cut-CV give-PAST

コンサルタントによれば, 第1文の чак「髪」は女の長い髪について言うという。

(8a) 私は自分の体を洗った。

Мен чу-нн-уп ал-ды-м.
1SG wash-REFL-CV take-PAST-1SG

(8b) 私は自分の手を洗った。

Мен хол-ум чу-п ал-ды-м.
1SG hand-POSS.1SG wash-CV take-PAST-1SG

トゥバ語では, 1人称・2人称に限り, 所有接辞付きの名詞句が対格接辞なしで目的語として現れうる。

(8c) 彼は自分の手を洗った。

Ол хол-у-н чу-п ал-ды.
3SG hand-POSS.3-ACC wash-CV take-PAST

(9a) 私は (自分のために) この本を買った。

Мен бо ном-ну сад-ып ал-ды-м.
1SG this book-ACC sell-CV take-PAST-1SG

(9b) 私は (誰かのために) この本を買った。

Мен бо ном-ну сад-ып бер-ди-м.
1SG this book-ACC sell-CV give-PAST-1SG

(10) 彼らは殴り合った。

Олар чокш-уп ал-ды-лар.
3PL fight-CV take-PAST-3PL

(11) 彼らはみんなで町に行った。

Олар кады хоорай кир-е бер-ди-лер.
3PL together city enter-CV give-PAST-3PL

(12) この映画を見た人は泣きたくなる。

Бо кино-ну көр-геш кижги ыгла-кса-й бэ-эр.
this movie-ACC see-CV person cry-want-CV give-AOR

(13a) 私は卵を割った。

Мен чуурга-ны буз-уп-ту-м.
1SG egg-ACC break-PRF-PAST-1SG

(13b) 私は (知らずに) コップを割ってしまった。

Мен (бил-бейн) аяк-ты буз-уп ал-ды-м.
1SG know-NEG:CV cup-ACC break-CV take-PAST-1SG

(14a) 私は昨日コーヒーを飲みすぎて眠れなかった。

Мен дүүн хөй кофе иж-ип ал-гаш, уду-п чада-ды-м.
1SG yesterday much coffee drink-CV take-CV sleep-CV cannot-PAST-1SG

Мен дүүн хөй кофе иж-ип ал-гаш, уду-п чада-п
1SG yesterday much coffee drink-CV take-CV sleep-CV cannot-CV

ка-ан мен.
AUX-PAST 1SG

Мен дүүн хөй кофе иж-ип ал-гаш, уду-п чада-п
1SG yesterday much coffee drink-CV take-CV sleep-CV cannot-CV

чыт-ты-м.
AUX-PAST-1SG

(14b) 昨日仕事がたくさんあったので私は眠れなかった。

Дүүн ажыл хөй тур-ган ынчангаш уду-п шыда-вас
yesterday work much AUX-PAST thus sleep-CV can-NEG:AOR

тур-ду-м.
AUX-PAST-1SG

Дүүн	ажьл	хөй	тур-ган	ынчангаш	уду-п	чада-п
yesterday	work	much	AUX-PAST	thus	sleep-CV	cannot-CV

чыт-ты-м.

AUX-PAST-1SG

(15) 私は頭が痛い.

Баж-ым	аары-п	тур.
head-POSS.1SG	be.sick-CV	AUX

(16) 彼女は髪が長い.

Ооң	чаж-ы	узун.
3SG:GEN	hair-POSS.3	long

Ол	узун	чаш-тыг.
3SG	long	hair-PROP

(17a) サーシャはペーチャの背中を叩いた.

Саша	Петя-ны	оорга-зы-н-че	шанч-ып-кан.
PSN	PSN-ACC	back-POSS.3-N-DIR	hit-PRF-PAST

Саша	Петя-ның	оорга-зы-н	часка-п-кан.
PSN	PSN-GEN	back-POSS.3-ACC	clap-PRF-PAST

Саша	Петя-ны	оорга-зы-н-дан	часка-п-кан.
PSN	PSN-ACC	back-POSS.3-N-ABL	clap-PRF-PAST

Саша	Петя-ның	оорга-зы-н-че	часка-п-кан.
PSN	PSN-GEN	back-POSS.3-N-DIR	clap-PRF-PAST

(17b) サーシャはペーチャの手をつかんだ.

Саша	Петя-ның	хол-у-н-дан	туд-уп	ал-ган.
PSN	PSN-GEN	hand-POSS.3-N-ABL	hold-CV	take-PAST

Саша	Петя-ны	хол-у-н-дан	туд-уп	ал-ган.
PSN	PSN-ACC	hand-POSS.3-N-ABL	hold-CV	take-PAST

コンサルタントによれば、「手」の場合に向格は使えないという.

(18a) 私は彼がやって来るのを見た。

Мен	оон	кел-ген-и-н	көр-дү-м.
1SG	3SG:GEN	come-PAST-3-ACC	see-PAST-1SG

(18b) 私は彼が今日来ると知っている。

Мен	он-у	бөгүн	кэ-эр	де-п	бил-ир	мен.
1SG	3SG-ACC	today	come-AOR	say-CV	know-AOR	1SG

Мен	оон	бөгүн	кэ-эр-и-н	бил-ир	мен.
1SG	3SG:GEN	today	come-AOR-3-ACC	know-AOR	1SG

(19) 彼は自分が勝つと思った。

Ол	уд-уп	ал-ыр	де-п	бода-ан.
3SG	win-CV	take-AOR	say-CV	think-PAST

(20a) 私は水を飲んだ。

Мен	суг	иж-ип	ал-ды-м.
1SG	water	drink-CV	take-PAST-1SG

(20b) 私は水を全部飲んだ。

Мен	шуппу	суг-ну	иж-ип-ти-м.
1SG	all	water-ACC	drink-PRF-PAST-1SG

(20c) 私はコップ一杯の水を（全部）飲んだ。

Мен	бир	аяк	суг-ну	иж-ип-ти-м.
1SG	one	cup	water-ACC	drink-PRF-PAST-1SG

(20d) 水を飲め！

Суг-дан	иж-ип	ал!
water-AVL	drink-CV	take:IMP.2SG

(21) 彼は肉を食べない。

Ол	эьт	чи-вес.
3SG	meat	eat-NEG:AOR

(22a) 今日は寒い。

Бөгүн	соок	(тур).
today	cold	AUX

(22b) 私にはなんだか寒い.

(Meнээ) арай соок тур.
1SG:DAT rather cold AUX

(23) 私は人がとても多いのに驚いた.

Улус хой бо-ор-га кайга-й бер-ген мен.
people much be-AOR-DAT be.surprised-CV give-PAST 1SG

боор は бол-ур の縮約である.

(24) 雨が降ってきた.

Чаьс ча-ай бер-ди.
rain rain-CV give-PAST

(25) この本は良く売れる.

Бо ном эки сат-тын-ып тур.
this book good sell-REFL-CV AUX

эки 「良い」 はここでは副詞句として用いられている.

略号

ABL	奪格	DIR	向格	PAST	過去
ACC	対格	DU	双数	PL	複数
AOR	アオリスト	EMPH	強調	POL	丁寧
ASSRTV	宣言的	GEN	属格	POSS	所有接辞
AUX	補助動詞	IMP	命令法	PRF	完了
CAUS	使役	INST	具格	PROP	propriative
CLT	接語	LOC	処格	PSN	人名
COOP	相互共同	MOD	モーダル	REFL	再帰
COND	条件法	N	pronominal 'n'	SG	単数
CV	副動詞	NEG	否定	VBLZ	動詞化
DAT	与格	PASS	受身	VOL	願望

参考文献

- Anderson, Gregory David. and Harrison, K. David. (1999) *Tyvan*. München: Lincom Europa.
- Isxakov, F. G. and Pal'mbax, A. A. (1961) *Grammatika tuvinskogo jazyka. Fonetika i morfologija*. Moskva: Vostočnoj Literaturny.
- Krueger, John R. (1977) *Tuvan manual*. Bloomington: Indiana University Press.
- 中嶋善輝 (2008) 『トゥヴァ語・日本語小辞典』 東京外国語大学 アジア・アフリカ言語文化研究所.
- 高島尚生 (2008) 『基礎トゥヴァ語文法』 東京外国語大学 アジア・アフリカ言語文化研究所.